

Bölüm 6

Sosyal Medya, Sosyal Baskı ve Madde Kullanımı: Kuzey Kıbrıs'ta 15-16 Yaşındaki Ergenlerde Aracı ve Düzenleyici Etkileri İnceleme

Zafer Bekiroğulları^{a*} , Marilyn A. Huestis^b

^aPhD, Uluslararası Bilişsel ve Davranışlar Psikoterapi Topluluğu (CBPis), Lefkoşa, KKTC*

^bProfessor Dr. Dr. (h.c.), Gelişen Sağlık Meslekleri Enstitüsü, Thomas Jefferson Üniversitesi, Philadelphia, PA, ABD & Başkan, Huestis & Smith Toksikoloji, LLC, Fredericksburg, VA, ABD

DOI: [10.70020/BI.20260102.6](https://doi.org/10.70020/BI.20260102.6)

Özet

Bu çalışma, sosyal medya kullanımı, sosyal baskı (akran baskısı) ile Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan 15-16 yaşındaki ergenlerin madde kullanımı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sosyal medyanın ergenlerde riskli davranışları artırma riski vardır. Bu çalışma 3,860 ortaöğretim öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. ESPAD ölçeği uygulanmış olup değişkenler sosyal medya süresi, madde kullanımı, sosyal baskı ve aile desteğini içermektedir. Çalışma bulguları, sosyal baskının ergenlerde alkol ve sigara kullanımında aracı bir rol oynadığını ve akran baskısı ile sosyal medyada geçirilen sürenin alkol ve sigara kullanımını artırdığını ortaya koymuştur. Buna rağmen, esrar kullanımı ile ilgili bir ilişki gözlemlenmemiştir. Sosyal medya süresi ve sosyal baskı ile sigara kullanımı arasında beklenmedik bir negatif ilişki ortaya konulmuştur. Çalışma, aile desteğinin güçlü bir koruyucu faktör olduğunu göstermiştir. Sosyal medya kullanımı ve sosyal baskı arasındaki ilişki yüksek aile desteği olan ergenlerde azalmaktadır. Düşük aile desteğine sahip olanlar ise akran onayını önceliklendirmiş ve sosyal medyanın etkilerine daha savunmasız olmuştur. Sosyal baskının etkisi özellikle alkol kullanımı ve ağır içicilikte daha çarpıcıdır. Sosyal baskı, aile desteği ile hem aracı hem de düzenleyici bir etki göstermiştir. Bulgular sosyal medyanın ergenlerin sosyal dünyalarını şekillendirdiğini ama bu sosyal dünyadaki risklerin aile desteği ile hafiflediğini ortaya koymuştur. Nihayetinde, ergenlerde sosyal medya kullanımı ve madde kullanımı arasındaki ilişki karmaşık sosyal ve dijital etkileşimler tarafından şekillenmektedir. Engelleyici stratejilerin aile desteğini ve sosyal medya okuryazarlığını, akran baskısına karşı direnci ve yaşam becerilerini güçlendirmesi gerekmektedir. Eğitimcilerin, ailelerin ve yasa yapıcıların bütüncül yaklaşımlarla dijital çağın fırsat ve risklerini dengelemesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal medya, akran baskısı, madde kullanımı, aile desteği, ergenler

6.1. Giriş

Dijital çağda, ergenler sosyal medyayı sıklıkla kullanmaktadır. Bir çok gencin nerdeyse her gün akıllı telefon kullandığı bu dönemde bu durum tüm dünyada yaygındır (Chan vd., 2023). Avrupa’da, 15-16 yaşındaki öğrencilere sosyal medya kullanımları ile ilgili sorular sorulduğunda, öz değerlendirme sonuçlarına göre, bu kullanım “problemlı” olarak bildirilmiştir (Boer vd., 2020). Ergenlerin gelişiminde sosyal medyanın etkileri literatürde sıklıkla tartışılmıştır. Bu etkilerin arasında hem pozitif (iletişim, destek ağları) hem negatif etkileri olduğu belirtilmiştir. Ergenlerin negatif davranışlar sergileme riskinin sosyal medyada geçirilen süre arttıkça daha da arttığı gözlemlenmiştir (Vannucci vd., 2020). Ergenlerin sosyal medya alışkanlıkları ve madde kullanımına olan ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda Kuzey Kıbrıs örneklemini limitlidir (Güneyli vd., 2022). Bu çalışmanın, sosyal medya–madde kullanımı ilişkisinde sosyal faktörlerin rolünü ele alarak bu boşluğu doldurması beklenmektedir.

Madde kullanımı, tüm yaş gruplarında olduğu gibi ergenler için de önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu hem Kuzey Kıbrıs’ta hem de dünyada ciddi bir sorundur. Özellikle madde kullanımı (ör. Alkol, sigara ve esrar) ergenlikte karşılaşılan sosyal faktörlerle etkilenmektedir. Ergenler, maddeleri deneme ve kullanma konusunda akranlarının etkisi altında kalmaktadır (Watts vd., 2024). ESPAD sonuçlarına göre bazı gelişen ülkelerde son yıllarda madde kullanımının azaldığı görülmüştür. Buna rağmen, yeni risk faktörlerinin ortaya çıkışı belirtilmiştir. Bu risk faktörlerinin en önemlisi dijital medya ve sosyal medya platformlarıdır (Molinaro vd., 2020). Sosyal medya, ergenlerin sosyal yaşamlarını şekillendiren ve günlük yaşamlarının tam merkezinde yer alan önemli bir mecradır. Sosyal medya, arkadaşlıklardan kimlik gelişimine kadar ergenlerin tüm sosyal becerilerini etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir (Pérez-Torres, 2024). Bu nedenle, ergenler arasındaki riskli davranışlardan biri olan madde kullanımı üzerindeki sosyal medya etkisi bu çalışmada araştırılmaya değer bir konu olarak ele alınmıştır.

Bazı araştırma bulguları sosyal medya ve akran etkisinin madde kullanımına olan etkisini ortaya koymaktadır. Bir akranının paylaşımını gören bir ergen önemli ölçüde etkilenebilmektedir. Nesi vd. (2017) arkadaşlarının alkol kullanımıyla ilgili sosyal medya paylaşımlarını gören ergenlerin bir yıl içinde alkol deneme ve aşırı içme davranışında bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu etki, akranların madde kullanımı ile ilgili olumlu görüşleriyle (buyurucu normlar) açıklanmıştır. Sosyal medyada uyuşturucu ve alkol ile ilgili içerikleri gören ergenler aynı günden bile madde kullanmaya yönlendirilebilirler. Sosyal medya nedeniyle madde kullanım olasılığının 20 kata kadar artabileceği öne sürülmüştür (Li vd., 2025). Sosyal medya, akran etkileşimi ile madde kullanımına zemin hazırlayabilecek bir ortamdır.

Sosyal medya, madde kullanımı gibi zararlı davranışları çoğunlukla negatif bir yönde etkileyerek normalleştirebilecek olan bir platformdur. Bir çok medya kanalında (sosyal medya ve TV gibi) sigara, alkol ve uyuşturucu yaşamın normal bir parçası gibi gösterilmektedir. Ünlüler ve fenomenler madde kullanımını yüceltici bir davranış olarak gösterebilmektedir (Vassey vd., 2025). Ergenler, madde kullanımı “herkesin yaptığı bir şey” ya da “havalı” olarak görebilir. Sosyal Normlar Teorisine göre, bireylerin davranışları bulundukları çevre tarafından açıklanır. Çevredeki davranışların onaylanması ve yaygınlığı, ergenlerin algılarını etkilemektedir (Amialchuk vd., 2019; Henneberger vd., 2021). Ergenler, akranlarının ya da çevrelerindeki kişilerin sigara içme veya alkol kullanma davranışlarına olumlu baktığını gözlemleyebilir. Hatta bu maddeleri deneyen insanlara tanıklık da edebilirler. Bu durumda, kendileri de madde kullanımını benimseyebilmektedirler. Sosyal medya ortamları, bu tür normatif algıların oluşmasında ergenler üzerinde güçlü bir etki haline gelmiştir. Örneğin, TikTok’da akranlarının içki ya da sigara içerken keyifli videolarını izleyen bir ergen, “Benim yaşımda birçok arkadaşım sigara içiyor” gibi betimleyici normlar geliştirebilir. Dahası, madde kullanımını zararsız olarak görmeye başlayabilirler. Sosyal medya gönderisindeki beğeni ve yorumlar da ayrıca önemli bir etkiye sahiptir. Bu durum, bu negatif davranışların akranları tarafından onaylandığı (buyurucu

norm) izlenimini yaratmaktadır. Sosyal medya etkileşimleri ergenlerin madde kullanımı ile ilgili norm ve tutumlarını etkileyebileceğinin ciddiye alınması gereklidir.

Ergenlerin gelişimsel karakterleri temel alındığında, sosyal baskının negatif davranışların gerçekleşmesini güçlü bir şekilde etkileyebilecek bir faktör olduğu görülmektedir. Sosyal baskı çeşitlerinden biri olan akran baskısı, bir bireyin beklentilerinin ve davranışlarının akranlarına göre uyum sağlama çabasıdır. Bu süreçte hissedilen doğrudan ya da dolaylı baskıyı ifade eder (Libisch vd., 2022). Madde kullanımı araştırıldığında, “akran etkisinin” önemli bir risk faktörü olduğu görülmektedir. Madde kullanan arkadaşları olan ergenlerin bu maddeleri deneme olasılığı çok daha yüksektir. Sigara ya da alkol kullanan bir arkadaşına sahip olma, sigara içme oranını güçlü bir şekilde artırmaktadır. Ergenlerin gruba uyum sağlama ya da kabul görme isteği, madde kullanımını artırdığı görülmektedir (Henneberger vd., 2021). Sosyal Öğrenme Teorisine göre, madde kullanımı öğrenilen bir davranıştır (Bandura ve Walters, 1977). Ergenlerin ailelerini ya da akranlarını gözlemleyerek madde kullanım davranışını modelleyebilecekleri ileri sürülmektedir. Özellikle değer verdikleri kişilerin (ebeveynler, arkadaşlar, fenomenler) madde kullandığını gözlemlediklerinde, ergenler bu davranışın normal ve taklit edilebilir olduğu kanısına varırlar.

Bugün, sosyal medya akran baskısının yeni bir boyutu olarak görülmektedir. Akran baskısı geçmişte sadece yüz yüze etkilerle sınırlıydı. Fakat günümüzde sosyal medya sayesinde ergenler akranlarının yaşamlarını 7/24 izleyebiliyor. Ergenler akranlarıyla etkileşime girer ve kendi sosyal konumlarını şekillendirir. Bir ergen, arkadaşlarının sosyal medyada düzenli olarak sigara içtiğini görürse, dolaylı da olsa bu davranışa katılma baskısı hissedebilir. Diğer bir deyişle, “geri kalma korkusu (FOMO)” ergenleri akranlarını takip etmeye itebilir. Latane (1981) bu etkinin durumunu Sosyal Etki Teorisinde açıklar. Kişi sayısı, kişiye olan yakınlık ve birey için taşıdığı önem, etki durumunu güçlendirmektedir. Örneğin, sosyal medyada yüzlerce takipçi elektronik sigara kullanımını normalleştirirse, birey üzerindeki sosyal etki artar. Sosyal medyadaki beğeniler ve yorumlar da oldukça önemlidir ve

birçok davranışın anında değerlendirilmesine yol açar. Ergenler, görünürlük ve onay kazanmak için sosyal medyada popüler davranışlara (madde kullanımı gibi) yönelebilirler (Adekeye vd., 2025). Marziali vd.'nin (2022) yaptığı araştırmaya göre, ergenlerde madde kullanımı birincil sosyal davranışlardan biridir. Bu sosyal davranış ergenlerin akranlarını taklit etmesiyle güçlenmektedir. Riskli davranışlar akran onayını almak için sosyal medyada sergilenebilir.

Sosyal medya kullanımının ergenleri otomatik olarak madde kullanımına yöneltmeyeceğinin anlaşılması gerekmektedir. Önleyici rehberlik, ergenlerin dijital platformlardaki deneyimlerini olumlu yönde etkileyebilir (Liu vd., 2023). Aile ve okulun koruyucu etkileri ergenlerin dijital ortamları daha bilinçli kullanmasını sağlayabilir. Özellikle aile desteği, ergenlerin sosyal medyadaki akran baskısıyla baş edebilmesine yardımcı olmada önemli bir rol oynar. Aile desteği alan, bilinçli aile gözetimi bulunan ve ebeveynleriyle güçlü bağlara sahip ergenler sosyal medyada daha dirençli olabilirler. Akranlarından gelecek olan zararlı tavsiyelere daha dayanıklı olabilirler. Ebeveynleriyle pozitif bir ilişkiye sahip olan ergenler sadece arkadaşları istedi diye sigara içmezler. Ailelerinin değer ve onaylarını önemserler. Ailede ebeveynlerin madde kullanımına karşı net bir tutum sergilemesi etkili olabilir. Yerleşik disiplin kurallarına sahip ailelerde yetişen ergenlerin, madde kullanımı konusunda akran baskısına boyun eğme olasılıkları daha düşüktür. Kısacası, ebeveyn gözlemi, kontrol ve izlemesi önemli faktörlerdir (Asiyanbi vd., 2025). Sağlıklı ve destekleyici bir aile ortamına sahip ergenler sosyal medyada ve gerçek yaşamda karşılaşabilecekleri akran baskısını çok daha iyi yönetebilirler. Çocuklarının arkadaşlarını, nereye gittiklerini ve ne yaptıklarını bilen ailelerin çocukları daha güvendedir. Makul sınırlar koyan bir aileden gelen çocuk, akran baskısıyla madde kullanmaya zorlandığında bile nasıl başa çıkacağını bilir. Fakat, bazı riskli aile yapılarının da bulunduğunu not etmek önemlidir. Tek ebeveynli ya da boşanmış ailelerdeki ergenler daha yüksek risk altındadır (Stritzel vd., 2022).

Bu çalışma, Kuzey Kıbrıs'ta sosyal medya kullanımı, sosyal baskı (akran baskısı) ve madde kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kuzey Kıbrıs,

ergenlerin teknolojiye yüksek erişiminin olduğu bir yerdir. Dahası, güçlü aile ve toplum bağlarının olduğu güçlü bir sosyal yapıya sahip olan bir yerdir (Bekiroğulları, 2024; Bekiroğulları ve Tremeşeli, 2023). Bu özel bağlam, sosyal medya etkileri ile aile faktörleri arasındaki etkileşimi incelemek için uygun bir ortam sunmaktadır. Çalışmanın temel amacı, sosyal medya kullanım süresinin ergenlerin sigara, alkol ve esrar gibi maddeleri kullanmalarını doğrudan ve dolaylı olarak (sosyal baskı yoluyla) nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Ayrıca, sosyal medya kullanımı ile sosyal baskı arasındaki ilişkide aile desteğinin düzenleyici etkisi incelenmektedir. Araştırma bulgularının, özellikle Kuzey Kıbrıs bağlamında sosyal medya ve akran etkileri literatürüne yeni veriler sunması beklenmektedir.

6.1.1. Araştırma Soruları

- Aile desteği, sosyal medyada geçirilen süre ve akran baskısı üzerinde düzenleyici bir rol oynar mı ?
- Akran baskısı, sosyal medyada geçirilen süre ve tütün, alkol ve diğer maddelerin kullanımında aracı bir rol oynar mı?

Bu çalışma, Kuzey Kıbrıs'ta sosyal medya ile madde kullanımı arasındaki ilişkiyi geniş bir örnekleme inceleyen ilk kapsamlı çalışmalardan biri olması nedeniyle önemli kabul edilmektedir. Bu çalışma, aile desteğinin düzenleyici etkisini ortaya koyması ve ergenlerde madde kullanımına yönelik risklerin azaltılmasında müdahale ve önleme programlarının önemine dair kanıt sunması açısından değerlidir. Ayrıca bu araştırma, sosyal medyanın ergenler üzerindeki dolaylı etkilerine ışık tutmakta ve çok aşamalı etki zincirlerini inceleyen gelecekteki araştırmalar için zemin hazırlamaktadır.

6.2. Literatür Taraması

Sosyal medyanın insan sağlığı üzerindeki etkisine yönelik literatür son yıllarda giderek artmıştır. Sosyal medya kullanımının ergenlerin psikososyal iyilik hâli ve davranışları (Sala vd., 2024) ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Sosyal medyada geçirilen süre ve

madde kullanımı arasında güçlü bir ilişki vardır. Sosyal medyayı sık kullanan ergenlerin, nadiren kullananlara kıyasla alkol, yasa dışı maddeler ve tütün kullanma olasılıkları çok daha yüksektir (Rutherford vd., 2023). Sosyal medyada, alkol ya da zararlı yeme alışkanlıkları ile ilgili riskli davranışların reklamlarını görenler alkol kullanmaya başlama ya da kötü yeme alışkanlıkları geliştirmeye daha yatkındır. Bu konudaki literatür, sosyal medya platformlarının madde kullanımı gibi riskli davranışları güçlendirdiğini ön plana çıkarmaktadır. Fakat, sosyal medya ve madde kullanımı arasındaki ilişki net değildir. Gelecekte yapılacak çalışmalarla sosyal medyanın hangi özelliklerinin zararlı olduğunun belirlenmesinin önemi vurgulanmıştır.

Sosyal medya ve madde kullanımı arasındaki ilişki sosyal etki ve öğrenme konseptleri üzerinden açıklanmıştır. Bandura ve Walters'ın Sosyal Öğrenme Teorisine göre ergenler, gözlem ya da ilişkilendirme yoluyla etraflarındaki kişilerin madde kullanım davranışlarını taklit edip kendileri de madde kullanıcısı olabilirler. Bu durum fiziksel ya da çevrimiçi ortamlarda gerçekleşebilir. Son zamanlarda, özellikle sosyal medyada elektronik sigara kullanımını gözlemleyen ergenlerin elektronik sigaraları zararsız ve sosyal olarak kabul edilebilir bir aktivite olarak öğrendikleri görülmüştür (Thoonen ve Jongenelis, 2023). Sosyal medyada paylaşılan madde kullanım deneyimleri bir vitrin olarak görülebilir. Bu tarz görseller madde kullanımının modellenmesini teşvik etmektedir. Sosyal medyada madde kullanan bir kişinin popülerlik kazandığını, eğlendiğini ve olumsuz sonuçlar yaşamadığını gören ergenler bu davranışı denemeye daha istekli olabilirler (Geusens vd., 2024).

Sosyal Etki Teorisi sosyal etkileşimlerin niceliksel ve niteliksel yönlerine odaklanır. Bir grubun ya da bireyin başkalarını ne denli etkilediğini açıklar. Latané (1981) sosyal etkinin güç, yakınlık ve sayı olmak üzere üç bileşeni olduğunu öne sürmüştür. Güç, etkileyicinin önemi ve güvenilirliğini ifade eder. Yakınlık, fiziksel ya da psikolojik olabilirken, sayı, etkilenen kişi sayısını ifade etmektedir. Ergenlerde madde kullanımı bağlamında düşünüldüğünde, fikir ve davranışları değerli bulunulduğundan, bir ergenin yakın arkadaş çevresi ya da fenomenler, bu konuda önemli bir rol oynar. Sosyal medya, çok sayıda insanı birbirine bağlayarak pek çok kişinin görüş ve davranışlarını eş

zamanlı olarak görünür kılar. Fenomenler tarafından etkilenen kişi sayısı dramatik biçimde artar. Anlık bildirimler, mesajlaşma ve sürekli çevrimiçi olma hâli sayesinde sosyal medya sürekli bir yakınlık hissi yaratır. Örneğin, ergenler bir partiye katılmasa bile, o partide içilen içkilerin fotoğrafları sosyal medyada paylaşıldığında etkilenebilirler ve psikolojik olarak o çevreye çekilebilirler. Sosyal etkileşim teorisine göre, fenomenlerin sosyal medya platformlarındaki sayısı, görünürlüğü ve yakınlığı ergenlerin uyum gösterme olasılığını önemli ölçüde artırmaktadır. Sosyal medyadaki akran davranışları geleneksel yüz yüze ortamlara kıyasla daha uyarıcı olabilir (Mendonça vd., 2025). Sosyal medya akran baskısını güçlendiren bir ortama dönüşmektedir.

Sosyal norm yaklaşımı (Berkowitz, 2003) ergenlerde madde kullanım davranışlarını anlamaya yönelik bir teori sunar. Bu teoriye göre, bireyler davranışlarını algılanan normlara göre şekillendirir. Yaşamımızı ve davranışlarımızı başkalarının yaptıkları ve uygun gördüklerine göre şekillendiririz. Madde kullanım davranışları bu teorinin temel kavramları olan betimleyici ve kural koyucu normlar temelinde yorumlanabilir. Betimleyici normlar çevrede madde kullanımının ne kadar yaygın olduğuna dair algıyı ifade eder. Kural koyucu normlar ise çevrenin madde kullanımını onaylayıp onaylamadığıyla ilgilidir. Sosyal medya, ergenlerde madde kullanımı bağlamında hem betimleyici hem de kural koyucu normlara dair veriler sunar. Bir ergen, arkadaşlarının %70'inin Facebook'ta alkol içmeye dair paylaşımlar yaptığını görürse, herkesin içki içtiği izlenimini geliştirebilir. Benzer bir şekilde, en sevdikleri ünlünün esrar kullanmaya ilgisi olduğunu bir paylaşımdan görürlerse, uyuşturucu kullanımının kabul edilen bir davranış olduğu yönünde kural koyucu bir norm geliştirebilir. Ergenlerin maddelere yönelik olumlu tutumlarını yansıtan, madde kullanımını yücelten ve teşvik eden sosyal medya içerikleri giderek yaygınlaşmaktadır (Siddiqui vd., 2025). Sosyal medya platformlarının, artan akran baskısı ve maddelere daha kolay erişimle de ilişkili olduğu gösterilmiştir (Nesi vd., 2017). Özetle literatür, sosyal medyanın ergenler arasında madde kullanımını normal, eğlenceli veya kabul edilebilir bir davranış olarak algılabildiğini ve bunun da artan madde kullanım davranışı olarak ortaya çıkabildiğini göstermektedir.

Akran baskısı ve madde kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar aile ya da yakın çevredeki ilişkiler gibi bağlamların bu ilişkiyi değiştirebileceğini göstermiştir. Örneğin, arkadaşları sigara kullansa da, sigaraya karşı olan ve bunu çocuklarına dile getiren ebeveynleri olan ailelerde, ergenlerin sigaraya başlamadığı görülmüştür. Bu durum ebeveynlerin “koruyucu sosyal norm” görevi görmesiyle açıklanmaktadır (Montes vd., 2023). Ebeveynlerin “bu evde sigara kabul edilemez” mesajı, ergeni akran grubunun normlarından farklı bir normla karşı karşıya bırakır. Bu iki çatışan norm arasında ergenler daha dikkatli hareket eder. Aile desteği ve yakın aile ilişkileri önemli bir düzenleyici olarak kabul edilir. Ebeveynleriyle yakın ve güvenli bir ilişkisi olan ergenlerde, arkadaşların madde kullanımı ile kendi kullanımı arasındaki ilişki önemli derecede zayıflar. Diğer bir deyişle, ebeveynleriyle samimi ilişkilere sahip ergenler arkadaşları kullansa da, kendileri madde kullanmaya daha az yatkındır. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Literatür, yakalanma kaygısını ve aileyi hayal kırıklığına uğratma isteksizliğini öne çıkarmaktadır.

Ergenlerde madde kullanımı yaş ya da ebeveyn durumlarına göre de değişmektedir. Ebeveyn desteği erken ergenlikte akran etkisini azaltır, fakat geç ergenlikte, aile etkisi zayıflayarak akran etkisine nazaran daha düşük etki etmeye başlar. Ergenlik ilerledikçe, akran etkisi güçlenir ve buna zıt bir şekilde aile etkisi azalır. Orta ergenlik dönemi diye bilinen 15-16 yaş grubunda, aile içi faktörlerin hala önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla aile, ergen madde kullanımını önlemede belirleyici ve etkili bir faktördür (Henneberger vd., 2021; Loke ve Mak, 2013; Watts vd., 2024). Aile içi sağlıklı iletişim, güçlü bir ebeveyn-ergen bağı ve ebeveynlerin madde kullanımına karşı net negatif tutumu ergenlerde madde kullanımını azaltır. Tüm bu aile faktörleri ergenlerin akran baskısı ile başa çıkabilme becerilerinde bir rol oynar. Kuzey Kıbrıs’ta ergen madde kullanımı üzerine araştırmalar sınırlı olmakla birlikte, Türkiye ve komşu bölgelerden yapılan bazı çalışmalar yol gösterici olabilir. Sosyal medya ile madde kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Yıldırım Demirdöğen vd., 2024). Sosyal medya bağımlılığı madde bağımlılığıyla ilişkilendirilir. Türkiye’de, bilinçsiz ve aşırı sosyal medya

kullanımının ergenler üzerindeki olumsuz etkileri ortaya konmuştur. Bu negatif etkiler arasında gerçek dünyadan kopma, zayıf akademik performans ve çeşitli psikolojik problemler bulunmaktadır. Tüm bu faktörler madde kullanımına katkı koymaktadır (Ciydem vd., 2025). Türkiye’de internet ve sosyal medya bağımlılığı tanısı alan bireyler arasında madde bağımlılığı yaygınlığının arttığı görülmüştür. Dijital bağımlılık ve kimyasallara bağımlılık ortak risk faktörleridir. Yalnızlık, düşük benlik saygısı ve ergenlerde depresyon sosyal medya dolayısıyla artabilir. Bu sıkıntılarla baş etmek için insanlar madde kullanımına yönelebilir (Kim, 2024). Kuzey Kıbrıs’ta, geleneksel aile yapısı ve güçlü bağlar bulunmaktadır (Eser ve Yazgın, 2021). Öte yandan, ergenlerin dijital kültüre yüksek bir erişimi ve kullanımı vardır. Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs bağlamında sosyal medya, sosyal baskı ve madde kullanımı arasındaki ilişkileri ortaya koyarak literatüre hem teorik hem de yerel bir vaka çalışması perspektifinden katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Sosyal medya ergenlerde madde kullanımlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilir. Doğrudan etki, maddelere kolay erişim ve olumsuz içeriklere maruz kalma yoluyla gerçekleşir. Dolaylı etki ise akran normları ve baskısı aracılığıyla ortaya çıkar. Akran baskısı, ergenlerin madde kullanımında merkezi bir mekanizma olarak görülürken; sosyal medya bu baskıyı sürekli ve görünür kılarak ergenleri madde kullanımına yönelebilir. Aile desteği en önemli koruyucu faktördür. Aile desteği, akran baskısının gücünü zayıflatır ve ergenlerin olumsuz etkilere karşı direnç göstermesini kolaylaştırır (Liu, 2025). Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs’taki ergenlerde madde kullanımı ile sosyal medya arasındaki ilişkiyi incelemektedir.

6.3. Metodoloji

6.3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel verilerin toplandığı kesitsel bir tarama modeli kullanılmıştır. Sosyal medya kullanımı, sosyal baskı, aile desteği gibi değişkenlerle madde kullanımı arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Bu değişkenler arasındaki var olan ilişkiler incelenmiş ve olası nedensel

etkileşimler (aracı ve düzenleyici etkiler) belirlenmiştir. Çalışmadaki öngörücü değişken “sosyal medya kullanım süresi”, değişken ise “sosyal baskı”dır. Bağımlı değişkenler, ergenlerin madde kullanım davranışlarıdır (sigara, alkol ve esrar kullanım sıklığı); “aile desteği” ise düzenleyici değişken olarak ele alınmıştır. Sosyal medya kullanımının madde kullanımını hangi yapı üzerinden etkilediği, bu ilişkide sosyal baskının aracı rolü ve aile desteği düzeyine göre nasıl değiştiği test edilmiştir.

6.3.2. Katılımcılar

Araştırma katılımcıları Kuzey Kıbrıs’ta, 15-16 yaşında olan ortaöğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Veriler Kuzey Kıbrıs’taki 6 ilçedeki kamu ve özel okulların 10. sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Örneklemen kapsayıcı olması hedeflenmiş ve çalışmaya 3.901 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların %50,8’i kız, %49,2’si erkek olup, yaş ortalaması 15,5’tir. Katılımcı öğrencilerin etnik kökenine bakıldığında Kıbrıslı Türklerin ağırlıkta olduğu, bununla birlikte farklı uyruklardan (Türkiye, Orta Asya ve Afrika gibi) öğrencilerin de örnekleme yer aldığı görülmüştür. Öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik durumları ve ebeveyn eğitim seviyelerinin dağılımı da dikkate alınmış ve Kuzey Kıbrıs nüfusunu yansıtacak bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Veriler uç değerler açısından incelenmiş, tutarsızlık içeren veya çok sayıda eksik yanıt barındıran anketler analizden çıkarılmıştır. Bu işlemler sonucunda nihai örneklem büyüklüğü 3.860 olarak belirlenmiştir.

6.3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı demografik soru formu ve ESPAD ölçeğinden oluşmaktadır. Madde kullanımı ile ilişkili sorular ESPAD’ın Türkçe versiyonundan alındı. Öğrencilere sigara, alkol ve esrar kullanım sıklığını ölçmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Örneğin, sigara kullanımı ile ilgili “Son 30 günde kaç gün sigara içtiniz?” sorusu sorulmuştur. Aynı soru alkol ve esrar kullanımı için de katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar

sayısal ve kategorik olarak kaydedilmiş; “Hiç”, “1–2 kez”, “3–5 kez” ve “10+ kez” gibi kategoriler kullanılmıştır.

Sosyal medya kullanımı bu çalışmada bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Öğrencilere ESPAD ölçeğinde “Günde ortalama olarak sosyal medyada ne kadar zaman geçirirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya yanıtlar niceliksel olarak saat/dakika şeklinde verilmiştir.

Sosyal baskı değişkeni, bir ergenin akranlarından madde kullanmaya yönelik hissettiği baskıyı ifade etmekte olup, daha geniş anlamda sosyal uyum baskısı olarak da tanımlanabilir. ESPAD’dan evet/hayır soruları sosyal baskı yüzünden madde kullanımını ölçmüştür. “Son 12 ay içinde herhangi bir arkadaşınız sizi sigara, alkol veya esrar denemeye zorladı mı?”

Son olarak, aile desteği bu çalışmada düzenleyici değişken olarak ölçülmüştür. Aile desteği, ergenin ailesinden algıladığı duygusal destek ve yakınlık düzeyini ifade etmektedir. Aile desteği, ebeveynin çocuğuna gösterdiği ilgi ve bakım düzeyini yansıtmaktadır. Aile desteği ile ilgili veriler ESPAD sorularından “Kişisel bir sorun hakkında annenizle veya babanızla konuşmak ne kadar kolay?” sorusu kullanılarak elde edilmiştir. Bu sorulara yanıtlar “çok kolay” “hiç kolay değil” arasında verilmiş, yanıtlar sayısallaştırılarak analizlerde kullanılmıştır.

ESPAD anketinde ilgili değişkenlere ait maddelerin toplamından elde edilen yüksek puanlar, söz konusu değişkenin yüksek düzeyde benimsendiğini göstermektedir.

6.3.4. Prosedür

Veriler Ekim ve Aralık 2024 ayları arasında toplanmıştır. Çalışma başlamadan önce Kuzey Kıbrıs Milli Eğitim Bakanlığı’ndan resmi izin alınmıştır. Dr. Zafer Bekiroğulları tüm okulları bu çalışmanın amacı ve prosedürleri hakkında bilgilendirdi. Araştırmaya katılım için hem öğrencilerden hem de velilerinden onam alınmıştır. Veli onam formları okul idaresi aracılığıyla öğrencilere dağıtılmış ve yazılı veli onamı bulunan öğrencilerin ankete katılabileceği belirtilmiştir.

Araştırmanın uygulandığı gün, katılımcı öğrencilerden gönüllülük ilkesine vurgu yapılarak bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Öğrencilere ankete katılma ya da katılmama haklarının bulunduğu açıkça belirtilmiştir. Ölçekler ders saatleri içerisinde ve sınıf ortamında uygulanmıştır. Ölçek uygulaması sırasında her sınıfta en az iki görevli bulunmuş ve tüm yönergeler standart biçimde sunulmuştur. Öğrencilerden isimlerini ya da kimlik bilgilerini kesinlikle yazmamaları istenmiş; yanıtların gizli tutulacağı ve yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı açıklanmıştır. Veri toplama süreci ESPAD metodolojik kılavuzuna uygun olarak yürütülmüştür.

6.3.5. Veri Analizi

Araştırma sorularını test etmek için Hayes (2022) tarafından geliştirilen PROCESS makrosu kullanılmıştır. PROCESS, SPSS içerisinde aracılık, düzenleyicilik ve bunların birleşimlerini analiz etmeye olanak sağlayan koşullu süreç analizidir. Analiz iki aşamada gerçekleştirilmiştir:

Düzenleyici Analizi Model 1 (PROCESS sayısı) kullanılarak, sosyal medya kullanımı ile sosyal baskı arasındaki ilişkide aile desteğinin düzenleyici rolü test edilmiştir. Bu analizde bağımsız değişken sosyal medya kullanım süresi, bağımlı değişken sosyal baskı puanı ve düzenleyici değişken aile desteği puanıdır. Düzenleyici etkinin varlığı, regresyon denklemindeki sosyal medya kullanımı $\times$ aile desteği etkileşim teriminin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına bakılarak değerlendirilmiştir. Anlamlı bir etkileşim saptandığında, aile desteğinin düşük, orta ve yüksek düzeylerinde (± 1 standart sapma) basit eğim analizleri yapılmıştır.

Aracılık analizi: Model 4 (basit aracı model) sosyal baskının aracı rolü üzerinde test edilmiştir. Her bir madde kullanımı türü için ayrı analizler yapılmıştır. (a) Sosyal medya kullanımı $\rightarrow$ Sosyal baskı $\rightarrow$ Sigara kullanma sıklığı (son 30 günde sigara içilen gün sayısı), (b) Sosyal medya kullanımı $\rightarrow$ Sosyal baskı $\rightarrow$ Alkol kullanımı (son alkol kullanımı ve son 30 günde arka arkaya alkol alma sıklığı), (c) Sosyal medya kullanımı $\rightarrow$ Sosyal baskı $\rightarrow$ Esrar kullanımı (son 30 günde kullanım sıklığı). Bu üç aracılık modeli için toplamda üç ayrı PROCESS analizi yürütülmüştür. Aracılık etkisi, bağımsız değişkenden

aracı değişkene ve aracı değişkenden bağımlı değişkene giden regresyon katsayılarının çarpımının (dolaylı etki) istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına bakılarak değerlendirilmiştir. Dolaylı etki için güven aralıkları 5.000 rneklemli Bootstrap yöntemiyle %95 güven aralığında hesaplanmıştır. Güven aralığının sıfırı içermemesi durumunda aracılık etkisi anlamlı kabul edilmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

6.3.6. Etik Hususlar

Çalışma, Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yürütülmüş ve alanlarında uzman üyelerden oluşan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanlık Uyuşturucu ile Mücadele Komisyonu Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (No. 2024-09-30). Tüm katılımcılar ve yasal vasileri çalışmanın amacı ve prosedürleri ile ilgili dikkatlice bilgilendirilmişler ve bu vasilerden katılım öncesi yazılı onam formları alınmıştır. Çalışma kapsamında toplanan veriler, katılımcıların gizliliğini korumak ve kişisel bilgilerin yer almasını önlemek amacıyla anonimleştirilerek işlenmiştir.

6.4. Bulgular

Sosyal medyada geçirilen süre ile sosyal baskı arasındaki ilişkide aile desteğinin düzenleyici etkisini incelemek amacıyla PROCESS Makrosunda Model 1 seçilmiş ve analiz uygulanmıştır. Analizin sonuçlarında, sosyal medyada geçirilen süre ve aile desteği arasındaki etkileşimin anlamlı olduğu ($p < .05$) ve sosyal medyada geçirilen sürenin sosyal baskı üzerindeki etkisinin aile desteği düzeyine göre değiştiği grlmştir. Analizin sonuçları Tablo 6.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.1. Sosyal Medyada Geçirilen Sürenin Sosyal Baskı Üzerindeki Etkisinde Aile Desteğinin Düzenleyici Rolü

Değişken	B	SE	t	p	95% CI [LLCI, ULCI]
(Sabit)	2.3739	0.0734	32.33	<.001	[2.2293, 2.5184]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre	-0.0191	0.0137	-1.40	.162	[-0.0460, 0.0078]
Aile Desteği	0.0124	0.0105	1.18	.237	[-0.0082, 0.0330]
Sosyal Medyada Geçirilen Zaman x Aile Desteği	0.0071	0.0029	2.43	.016	[0.0014, 0.0129]

Sosyal medyada geçirilen süre ile son 30 gündeki sigara kullanım sıklığı arasındaki ilişkide sosyal baskının aracı rolünü incelemek amacıyla PROCESS Makrosunda Model 4 seçilmiş ve analiz uygulanmıştır. Analiz sonucunda, sosyal baskının sosyal medyada geçirilen süre ile son 30 gündeki sigara kullanım sıklığı arasındaki ilişkide kısmi aracı bir etkiye sahip olduğu ve bu dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Analizin sonuçları Tablo 6.2.'de sunulmuştur.

Tablo 6.2. Sosyal Medyada Geçirilen Süre ile Son 30 Gündeki Sigara Kullanım Sıklığı Arasındaki İlişkide Sosyal Baskının Aracı Etkisi

Yol	b	SE	t	p	95% CI [LLCI, ULCI]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → Sosyal Baskı	-0.0118	0.0047	-2.53	.012	[-0.0209, -0.0027]
Sosyal Baskı → 30 Günde Sigara Kullanım Sıklığı	-0.9821	0.3285	-2.99	.003	[-1.6278, -0.3365]
Sosyal Medya → 30 Günde Sigara Kullanım Sıklığı	0.1113	0.0314	3.55	.000	[0.0496, 0.1731]
Dolaylı Etki	0.0116	-	-	-	[0.0035, 0.0226]

Sosyal baskının sosyal medyada geçirilen süre ve esrar kullanım sıklığı (son 30 günde) arasındaki aracı rolünü incelemek amacıyla PROCESS Makrosunda Model 4 seçilmiş ve analiz uygulanmıştır. Sosyal medyada

geçirilen sürenin son 30 gündeki esrar kullanım sıklığı üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu ve sosyal medyada geçirilen sürenin sosyal baskı üzerindeki doğrudan etkisinin de anlamlı olduğu bulunmuştur. Ancak, sosyal baskının son 30 gündeki esrar kullanım sıklığı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamış ve dolaylı etki de istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sonuçlar Tablo 6.3'te sunulmuştur.

Tablo 6.3. Sosyal Medyada Geçirilen Süre ile Esrar Kullanım Sıklığı (Son 30 Günde) Arasındaki İlişkide Sosyal Baskının Aracı Etkisi

Yol	b	SE	t	p	95% CI [LLCI, ULCI]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → Sosyal Baskı	0.0245	0.0074	3.32	.0009	[0.0100, 0.0389]
Sosyal Baskı → Esrar Kullanım Sıklığı (Son 30 Günde)	0.0327	0.0195	1.67	.0946	[-0.0056, 0.0709]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → Esrar Kullanım Sıklığı (Son 30 Günde)	-0.0125	0.0052	-2.42	.0158	[-0.0226, -0.0024]
Dolaylı Etki	0.0008	0.0007	-	-	[-0.0002, 0.0025]

Sosyal medyada geçirilen süre ile alkolün en son içildiği gün (en yakın) arasındaki ilişkide sosyal baskının aracı rolü, PROCESS Makrosunda Model 4 kullanılarak değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda, sosyal medyada geçirilen sürenin alkolün en son içildiği gün (en yakın) üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Sosyal medyada geçirilen sürenin sosyal baskı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Sosyal baskının alkolün en son içildiği gün (en yakın) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Kısmi aracılık söz konusudur ve dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlıdır. Analizin sonuçları Tablo 6.4.'de sunulmuştur.

Tablo 6.4. Sosyal Medyada Geçirilen Süre ile Alkolün En Son İçildiği Gün (En Yakın) Arasındaki İlişkide Sosyal Baskının Aracı Etkisi

Yol	b	SE	t	p	95% CI [LLCI, ULCI]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → Sosyal Baskı	0.0244	0.0073	3.36	.0008	[0.0101, 0.0386]
Sosyal Baskı → En Son Alkol İçilen Gün (En Yakın)	1.5394	0.1125	13.69	.0000	[1.3188, 1.7601]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → En Son Alkol İçilen Gün (En Yakın)	0.1728	0.0299	5.78	.0000	[0.1142, 0.2314]
Dolaylı Etki	0.0375	0.0118	-	-	[0.0141, 0.0608]

Sosyal medyada geçirilen süre ile ağır epizodik içme sıklığı (son 30 günde arka arkaya içme) arasındaki ilişkide sosyal baskının aracı rolü, PROCESS Makrosunda Model 4 kullanılarak değerlendirilmiştir. Sosyal medyada geçirilen sürenin ağır epizodik içme sıklığı (30 günlük arka arkaya) üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı bulunmuştur. Sosyal medyada geçirilen sürenin sosyal baskı düzeyini anlamlı biçimde artırdığı tespit edilmiştir. Sosyal baskının ağır epizodik içme sıklığı (30 gün arka arkaya) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Dolaylı etki anlamlıdır ve kısmi arabuluculuk söz konusudur. Analizin sonuçları Tablo 6.5.'de sunulmuştur.

Tablo 6.5. Sosyal Medyada Geçirilen Süre ile Ağır Epizodik İçme Sıklığı (Son 30 Gün Arka Arkaya) Arasındaki İlişkide Sosyal Baskının Aracı Etkisi

Yol	b	SE	t	p	95% CI [LLCI, ULCI]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → Sosyal Baskı	0.0244	0.0073	3.36	.0008	[0.0101, 0.0386]
Sosyal Baskı → Ağır Epizodik İçme Sıklığı (Son 30 Gün Arka Arkaya)	0.7706	0.0685	11.25	.0000	[0.6362, 0.9050]
Sosyal Medyada Geçirilen Süre → Ağır Epizodik İçme Sıklığı (Son 30 Gün Arka Arkaya)	0.0470	0.0182	2.58	.0099	[0.0113, 0.0827]
Dolaylı Etki	0.0188	0.0059	-	-	[0.0072, 0.0309]

6.5. Tartışma

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs'taki ergenlerde sosyal medyanın etkilerini incelemiştir. Bu çalışmanın bir boyutu da, sosyal medya ile madde kullanımı arasındaki ilişkide sosyal baskının aracı rolünü incelemiştir. Ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri süre arttıkça, akranlarının davranış ve beklentilerinden daha fazla etkilenmektedirler. Bu da sırasıyla madde kullanım olasılığını artırmaktadır. Bu bulgu, önceki çalışmalar ile tutarlıdır (Alwajud-Adewusi vd., 2025; Henneberger vd., 2021; Watts vd., 2024). Nesi vd.'nin (2017) çalışmasının sonuçlarına göre arkadaşlarının içki içtiğini sosyal medyada gören ergenler akran etkisi yüzünden alkol tüketmeye daha yatkındır. Kuzey Kıbrıs'taki ergenlerin sosyal medya kullanımı arttıkça sosyal baskı düzeyleri de artmış ve bu durum kısmen alkol ve sigara gibi maddeleri kullanmalarına yol açmıştır. Bandura ve Walters'ın (1986) belirttiği gibi sosyal baskı, akranlardan model alma ve pekiştirme ile ilişkilidir. Ergenler, sosyal medyada akranlarının yaşamlarını taklit ederek sosyal kabul görmek amacıyla benzer davranışlar sergilemektedir. Bu davranışların en negatif olanı madde kullanımıdır. "Arkadaşlarım madde kullanıyor, ben de kullanmalıyım" düşüncesi ya da "Eğer madde kullanmazsam arkadaşlarım tarafından dışlanacağım" kaygısı ergenleri madde kullanmaya itmektedir. Sosyal baskı iç baskıyı yansıtır ve bu çalışmada ESPAD analizinden sonuçlar bizlere sosyal medyanın bu iç baskıyı tetiklediğini göstermektedir. Bu çalışmanın özellikle alkol kullanımı ile ilgili bulguları bu ilişkiyi açık bir şekilde göstermektedir. Sosyal medyadaki akran etkisi, bu davranışlara dönüşmektedir. Sosyal medya süresi arttıkça, akran baskısının etki seviyesi de artmaktadır. Akran baskısı arttıkça, alkol kullanma/arka arkaya içme gibi durumların da olasılığı artmaktadır. Bu zincir literatürdeki "sosyal medya → sosyal normlar → davranış" modelini onaylamaktadır (MacArthur vd., 2020; Vanherle vd., 2024).

Aracı analizindeki sigara kullanımı ile ilgili bulgular tartışma için önemlidir. Sigara için sosyal medyada geçirilen süre ile sosyal baskı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medyada daha fazla zaman geçiren gençlerin sosyal baskı puanları daha düşük bulunmuştur. Sosyal baskı puanı

yüksek olan bireylerin sigara içme olasılığı daha düşüktür. Bu sonuç, genel beklentinin sosyal medyanın sosyal baskıyı, sosyal baskının da sigara kullanımını artıracığı yönünde olması nedeniyle çelişkili görünmektedir. Sosyal baskı, bireylerde “akran onayı arama” ve “uyum sağlama” eğilimine yol açmaktadır (Batoool ve Batoool, 2025). Sosyal baskı düzeyi yüksek olan ergenlerin, akran beklentilerini önceliklendirmeleri, kurallara daha sıkı bağlı kalmaları ve riskli davranışlardan kaçınmaları olasıdır. Bu tür ergenler, sigara içmenin akran gruplarında norm olmaması ya da ebeveynler ve öğretmenler tarafından sıkı şekilde denetlenmesi durumunda sigaradan kaçınmış olabilirler. Bu durum literatürde “sosyal medya izolasyonu” kavramını yaratmıştır. Bazı çalışmalar (Floridi vd., 2025; Pramod, 2024), sosyal medyayı aşırı derecede kullanan ergenlerin gerçek yaşamdan koptuğunu, izole olduğunu ve dolayısıyla akran baskısını hissetmediğini göstermiştir. Sosyal medyada fazla vakit geçiren bir ergen, fiziksel etkileşimin azalması nedeniyle akranlarından daha az sosyal baskı hissedebilir. Bu genç birey, sigaraya sosyal baskıdan ziyade merak ya da kişisel stres gibi faktörler nedeniyle yönelmiş olabilir. Bir diğer olasılık ise, sosyal baskı puanı yüksek bireylerin “kuralcı” olmaları ve bu nedenle sigaradan kaçınmalarıdır. Sonuç olarak, bu çalışmada aracı değişken (sosyal baskı) pozitif bir etki göstermiş olsa da, bu durum sigara kullanımı için geçerli olmamıştır. Bu bulgu, sigara kullanımının dinamiklerinin alkol ya da diğer maddelerden farklı olabileceğini düşündürmektedir. Sigara içme çoğunlukla toplumlarda daha az kabul edilen ve aile ya da okullarda güçlü bir biçimde karşı çıkılan bir davranıştır. Bu nedenle, sigaranın sosyal medyada temsili alkol kadar “teşvik edici” olmayabilir. Tütün kullanımının medya kanallarında üstü kapalı bir şekilde görünmesi (reklam yasakları vb.) de sigara hakkında bu negatif normun gelişmesine neden olmuş olabilir. Bu durumda, akran baskısı “sigara içmeme” lehine olabilir. Örneğin, popüler bir grubun normu sağlıklı yaşamaksa, gençler bu norma uyum sağlayıp sigara içmeyebilir. Bu bulguyu açıklamak için daha fazla analiz ve niteliksel veri toplanması gerekmektedir.

Çalışmada sosyal baskının esrar kullanımı üzerinde aracı bir etki göstermemesi dikkat çekicidir. Ergenlerde esrar kullanımı daha az yaygın ve

çok daha önyargı ile bakılan bir davranıştır (Basedow vd., 2025). Akran gruplarında alkol ya da sigara kadar açık bir şekilde konuşulmuyor olabilir. Bu yüzden, esrar kullanımında akran baskısı büyük bir rolü oynayabilir. Merak, risk alma ya da özgür sosyal etki yüzünden ergenler esrar kullanmayı deneyebilir. Örneğin, çevrimiçi ortamlarda alışılmadık görseller ya da videolar görmüş olabilirler. Araştırma bulguları, sosyal medya kullanım süresi ile esrar kullanımı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu çarpıcı ve literatürde sıklıkla karşılaşılmayan bir bulgudur. Vaktinin çoğunu sosyal medyada geçiren bir ergenin esrar kullanmayı denemeye vakti olmayabilir. Alternatif olarak, sosyal medyada daha fazla zaman geçiren ergenler oyun gibi faaliyetlerle meşgul olup madde kullanma ihtiyacı hissetmeyebilirler. COVID-19'da ergenler evde kaldı ve internet bağımlılığı arttı. Buna karşılık madde kullanımında, özellikle erişim sorunları nedeniyle, azalma gözlenmiştir (Huang vd., 2021). Bu çalışma pandemi sonrasında yapılmış olsa da, benzer bir örüntü devam ediyor olabilir. Ancak bu durum genel eğilimi yansıtmamaktadır; zira alkol ve sigara kullanımı için sosyal medya kullanımı ile pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Bu nedenle, esrar kullanımına ilişkin bulgu temkinli bir şekilde ele alınmalıdır. Bu veriler değerlendirildiğinde, sonuçların belli bir örüntüde olduğu var sayılmalıdır. Ayrıca, sosyal medyayı yoğun biçimde kullanan ve “oyun bağımlılığı” olan bir ergen grubunun madde kullanmıyor olabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışmanın en güçlü bulgusu, aile desteğinin düzenleyici rolüdür. Yüksek seviyede aile desteğine sahip olan ergenlerde, sosyal medyada geçirilen sürenin artmasının sosyal baskı üzerinde çok az ya da hiç etkisi olmamıştır. Buna karşılık, aile desteği düşük olan ergenlerde sosyal medya kullanımındaki artış sosyal baskı üzerinde anlamlı bir etki yaratmıştır. Bu bulgu, koruyucu aile faktörlerinin önemini vurgulamakta ve literatürdeki çok sayıda çalışmayla tutarlılık göstermektedir (Rodríguez-Ruiz ve Espejo-Siles, 2025; Simons-Morton ve Farhat, 2010). Bir genç sosyal medyada riskli içeriklere ya da akran yönlendirmelerine maruz kalsa bile, ailesinden duygusal destek alıyorsa daha dirençli olabilir. Düşük aile desteğine sahip genç bireyler, akran grubundan onay ihtiyacı duyar ve böylelikle sosyal medyada daha

popüler olma ya da arkadaşlarını takip etmekte daha baskı altında hissederler. Gerçekten de, sosyal medya → sosyal baskı katsayısı, aile desteği düşük grupta anlamlı ve pozitif bulunmuştur. Literatüre göre, aile işlevinin zayıflaması durumunda çocuk üzerindeki etki odağının akranlara ve medyaya kaymaktadır.

Bu araştırma bulguları, Kuzey Kıbrıs bağlamı içerisinde değerlendirilmelidir. Kuzey Kıbrıs küçük ve izole bir topluluk olduğundan sosyal normları ve aile değerleri güçlüdür (Eser ve Yazgın, 2021; Fuat, 2022). Bu araştırma bu durumun ergenlerin dijital ortamlardaki davranışlarında dahi belirgin olduğunu göstermiştir. Aile desteğinin koruyucu rolü, Kuzey Kıbrıs gibi sosyal güçlü bağları olan toplumlarda önemlidir. Dahası, sosyal medya küresel bir olgudur ve Kuzey Kıbrıs'taki gençler de diğer ülkelerdeki akranları gibi sosyal medya platformlarında benzer içeriklere erişmektedir. Bu bulgular, yerel Kıbrıslı aile kültürü ile küresel dijital kültür arasındaki etkileşimi ortaya koyması açısından değerli kabul edilmektedir. Dijitalleşmenin getirdiği riskler (örneğin uyuşturucu kullanma cazibesi) evrenseldir ve Kuzey Kıbrıs'ta da etkisi varken, öte yandan güçlü aile bağları gibi yerel dinamikler bu risklerin sonuçlarını yumuşatabilmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, madde kullanımıyla mücadelede Kuzey Kıbrıs açısından politika ve uygulama düzeyinde önemli çıkarımlar sunmaktadır. Sosyal medya kullanımının yarattığı riskleri azaltmak amacıyla aile temelli müdahaleler yaşama geçirilmelidir. Özellikle sosyal medya okuryazarlık eğitimi kritik öneme sahiptir. Ergenler, sosyal medyada karşılaştıkları içerikleri eleştirel biçimde değerlendirmeye, akran baskısının farkına varmaya ve “hayır” deme becerisi geliştirmeye teşvik edilmelidir. Çocuklarıyla güvene dayalı bir ortam yaratarak, ebeveynler bu tarz potansiyel riskli davranışları onlarla konuşabilirler. Düşük aile desteğine sahip gruplara da odaklanma gereksinimi de vurgulanmalıdır.

Özetle, bu araştırmanın bulguları sosyal medya kullanımı, akran baskısı, aile desteği ve madde kullanımı arasında dinamik ve etkileşimli bir ilişki ağı olduğunu göstermektedir. Sosyal medya ergenlerin sosyal dünyalarını şekillendirirken, bu dünyaya ilişkin riskler akran baskısı yoluyla

artabilmektedir. Bu soruna yönelik en önemli çözüm güçlü aile ilişkileridir. Dijital çağda ergenleri tüm bu risklerden koruyan temel unsur ebeveyn desteğidir.

6.6. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın bulguları özetlenmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur. Ayrıca sonuçlara ilişkin öneriler de sunulmuştur.

- i. Araştırmanın sonuçlarına göre sosyal medya kullanımı ergenlerde sosyal baskıyı artırmaktadır. Sınırlı aile desteğine sahip gençlerde, sosyal medyada aşırı zaman geçirme akran beklentilerine uyma baskısını önemli ölçüde artırabilmektedir. Günde iki saatten fazla sosyal medya kullananlar, daha az kullananlara kıyasla daha fazla sosyal baskı hissetmektedir. Sosyal medya kullanım süresi sınırlandırılmalı ve gençler çevrimiçi etkileşimlerde beğeni ve onay arayışının olumsuz etkileri konusunda eğitilmelidir.
- ii. Araştırma sonuçları sosyal baskının ergenlerde madde kullanımını tetiklediğini ortaya koymaktadır. Sosyal medya sigara ve alkol kullanımını akran baskısı yoluyla kısmen etkilemektedir. Yüksek sosyal baskı puanlarına sahip ergenlerde alkol kullanımı daha yaygındır. Okullar, akran baskısına karşı direnç geliştiren eğitim programları (örneğin hayır diyebilme becerileri) uygulamalıdır.
- iii. Aile desteği, sosyal medya ile akran baskısı arasındaki ilişkiyi zayıflatmaktadır. Ailelerinden yüksek seviyede duygusal destek alan ergenler, sosyal medyayı aşırı derecede kullansalar da, akran yönlendirmelerine karşı daha dayanıklıdırlar. Ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyalarıyla ilgilenmesi, kısıtlayıcı değil destekleyici bir yaklaşım sergilemesi gereklidir.
- iv. Kuzey Kıbrıs'ta sosyal medyanın oluşturduğu risklere yönelik farkındalık artırılmalıdır. Şu anda düşük olan madde kullanımı, sosyal medya etkisiyle artabilir. Okullarda ve ailelerde sosyal medya hijyeni eğitimi verilmeli, kurumlar ise teknoloji bağımlılığı programlarına madde kullanımı gibi bölümleri de dâhil etmelidir.

- v. Önleme stratejilerinin bütüncül bir planla yapılması gereklidir. Madde kullanımının da bireysel, sosyal ve dijital çevre bağlamında ele alınması ve önlenmesi için çabaların olması gereklidir. Bireysel yaşam becerileri ve dijital okuryazarlık eğitimleri verilmelidir. Dijital ebeveyn becerileri geliştirilmeli ve aile iletişimi güçlendirilmelidir. Sosyal medya ile madde kullanımı arasındaki ilişkiye dair seminerler düzenlenmeli ve medya olumlu rol modeller sunulmalıdır.
- vi. Gelecekte bu konu ile ilgili daha derinlikli araştırmalara ihtiyaç vardır. Sosyal medyada hangi içeriklerin, platformların ve etkileşim biçimlerinin daha riskli olduğu henüz net değildir. Gelecek araştırmalar psikolojik stres ve yalnızlık gibi değişkenleri ele almalı ve ergenlerin deneyimlerini nitel araştırmalar yoluyla incelemelidir.

Bu çalışmanın kesitsel tasarımı nedensel yorumları sınırlandırmaktadır; sosyal medya, sosyal baskı ve madde kullanımı arasındaki nedensel yön kesin olarak belirlenememektedir. Veriler öz-bildirim yoluyla toplandığından, sosyal beğenirlik yanlılığı ve hatırlama hatası riski bulunmaktadır. Ölçüm aracı, aile desteği ve sosyal baskı gibi karmaşık yapıları sınırlı ölçüde yansıtmaktadır. Gelecek araştırmalar için boylamsal tasarım, biyokimyasal doğrulama ve daha kapsamlı ölçüm yöntemleri önerilmektedir. Sonuç olarak, bu araştırma dijital çağda büyüyen genç kuşağın karşı karşıya olduğu karmaşık etkileşimleri anlamaya yönelik önemli veriler sunmuştur. Sosyal medya ergen deneyiminin bir parçası hâline gelmiş ve bunun sonucunda madde kullanımı gibi geleneksel risk alanları yeni boyutlar kazanmıştır. Sağlıklı genç gelişimini desteklemek için sosyal, dijital ve ailesel faktörleri ele alan iş birliğine dayalı bir yaklaşım gereklidir. Eğitimciler, sağlık profesyonelleri, aileler ve politika yapımcılar; geleneksel değerleri ve destek sistemlerini güçlendirirken dijital olarak okuryazar gençler yetiştirmek için iş birliği yapmalıdır. Bu dengeyi sağlamak, sosyal medyanın sunduğu fırsatlardan yararlanırken risklerinden kendilerini koruyabilen bilinçli bir genç nesil yetiştirmenin anahtarıdır.

Referanslar

- Adekeye, O. T., Boltz, M., Jao, Y. L., Branstetter, S., & Exten, C. (2025). Vaping in the digital age: How social media influences adolescent attitudes and beliefs about e-cigarette use. *Journal of Child & Adolescent Substance Use*, 30(1), 13–26. <https://doi.org/10.1080/1067828X.2024.2439599>
- Alwajud-Adewusi, M. B., Oduola, O. Z., & Ifabiyi, B. (2025). Social media usage and peer pressure as predictors of substance abuse among in-school adolescents in Kwara State, Nigeria. *Jurnal Kajian Bimbingan dan Konseling*, 10(1), 9-21. <https://doi.org/10.17977/um001v10i12025p9-21>
- Amialchuk, A., Ajilore, O., & Egan, K. (2019). The influence of misperceptions about social norms on substance use among school-aged adolescents. *Health economics*, 28(6), 736-747. <https://doi.org/10.1002/hec.3878>
- Asiyanbi, M., Omopo, O. E., Offor, D. O., & Ilori, K. M. (2025). Substance abuse among out-of-school adolescents: Examining the roles of peer pressure, self-esteem, social rejection, and parental monitoring in Ibadan, Nigeria. *Islamic University Journal of Social Sciences*, 4(4), 1-13. <http://mailx.iuiu.ac.ug/index.php/iujss/article/view/860>
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1, pp. 141-154). Prentice Hall.
- Basedow, L. A., Wandinger, E., Froehlich, A., Kölch, M., & Reis, O. (2025). Influences on stigmatization of adults and adolescents with a cannabis use disorder – A representative survey study. https://doi.org/10.31234/osf.io/2bhvs_v1
- Batool, I., & Batool, H. (2025). From fear of missing out to belonging: How social media and peer pressure shapes conformity in young adults. *Sri Lanka Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(1), 46-52. <https://doi.org/10.4038/sljssh.v5i1.129>
- Bekiroğulları, Z. (2024). Profiles of addiction treatment seekers: Individual, socio-economic, and environmental factors of those participating in addiction treatment in Northern Cyprus. In N. Dağlıoğlu, & S. Kılıç Akıncı (Eds.), *The Landscape of Substance Abuse in Northern Cyprus: Trends, Risks, and Responses* (pp. 73-94). Emanate Publishing House Ltd. <https://doi.org/10.70020/BI.20240801.4>
- Bekiroğulları, Z., & Tremeşeli, T. T. (2023). Assessment of substance use among high school students in Northern Cyprus based on the Gateway Hypothesis. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 32(3), 162-174. <https://doi.org/10.15405/ejsbs.341>
- Berkowitz, A. D. (2003). Applications of social norms theory to other health and social justice issues. In H. W. Perkins (Ed.), *The social norms approach to preventing school and college age substance abuse: A handbook for educators, counselors, and clinicians* (pp. 259–279). Jossey-Bass/Wiley.
- Boer, M., Van Den Eijnden, R. J., Boniel-Nissim, M., Wong, S. L., Inchley, J. C., Badura, P., Craig, W. M., Gobina, I., Kleszczewska, D., Klanšček, H. J., &

- Stevens, G. W. (2020). Adolescents' intense and problematic social media use and their well-being in 29 countries. *Journal of adolescent health*, 66(6), S89-S99. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.02.014>
- Chan, S. J., Yeo, K. J., & Handayani, L. (2023). Types of smartphone usage and problematic smartphone use among adolescents: A review of literature. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 12(2), 563-570. <http://doi.org/10.11591/ijere.v12i2.22909>
- Ciydem, E., Avcı, D., & Kılıç, M. (2025). The relationship between digital device addiction and anxiety and depression in early adolescents. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 1-11. <https://doi.org/10.3928/02793695-20250707-03>
- Dorius, C. J., Bahr, S. J., Hoffmann, J. P., & Harmon, E. L. (2004). Parenting practices as moderators of the relationship between peers and adolescent marijuana use. *Journal of marriage and family*, 66(1), 163-178. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00011.x-i1>
- Eser, B., & Yazgın, E. (2021). Examining the value of children in terms of family structure for families in Northern Cyprus. *Pedagogika*, 144(4), 137-157. <https://doi.org/10.15823/p.2021.144.8>
- Floridi, M., Ferretti, F., Canale, N., Marino, C., Uvelli, A., & Lazzeri, G. (2025). The effects of social isolation and problematic social media use on well-being in a sample of young Italian gamblers. *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*, 66, E153-E163. <https://doi.org/10.15167/2421-4248/jpmh.2025.66.2.3581>
- Fuat, N. (2022). *Exploration of identity formation processes of four age groups in Cyprus; is familiarity enough to feel united?* [PhD Thesis, University of Nicosia, Nicosia]. <https://theses.cut.ac.cy/handle/123456789/1460>
- Geusens, F., Lewis, M. A., Dumas, T. M., & Litt, D. M. (2024). First comes substance use, then comes social media posts? Examining the temporal ordering and relative strength of relations across alcohol, tobacco and marijuana use and posting behavior. *Health communication*, 39(6), 1149-1160. <https://doi.org/10.1080/10410236.2023.2207241>
- Güneyli, A., Bekiroğulları, Z., & Karasalih, Ş. (2022). Substance addiction and media as an educational tool. In A. Güneyli, & F. Silman (Eds.), ICEEPSY 2022: Education and Educational Psychology, vol 3. *European Proceedings of International Conference on Education and Educational Psychology* (pp. 139-150). European Publisher. <https://doi.org/10.15405/epiceepsy.22123.12>
- Hayes, A. F. (2022). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Henneberger, A. K., Mushonga, D. R., & Preston, A. M. (2021). Peer influence and adolescent substance use: A systematic review of dynamic social network research. *Adolescent research review*, 6(1), 57-73. <https://doi.org/10.1007/s40894-019-00130-0>

- Huang, Q., Chen, X., Huang, S., Shao, T., Liao, Z., Lin, S., Li, Y., Qi, J., Cai, Y., & Shen, H. (2021). Substance and Internet use during the COVID-19 pandemic in China. *Translational psychiatry*, 11(1), 491. <https://doi.org/10.1038/s41398-021-01614-1>
- Kim, H. (2024). The mediating effect of depression on the relationship between loneliness and substance use in Korean adolescents. *Behavioral Sciences*, 14(3), 241. <https://doi.org/10.3390/bs14030241>
- Latané, B. (1981). The psychology of social impact. *American psychologist*, 36(4), 343-356. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.36.4.343>
- Li, X., Vaughn, M., Xian, H., & Qian, Z. (2025). Time spent on social media and the risk of substance use among US adolescents. *Journal of Adolescence*, 97(5), 1314-1322. <https://doi.org/10.1002/jad.12498>
- Libisch, C. A., Marsiglia, F., Kulis, S., Cutrín, O., Gómez-Fraguela, J. A., & Ruiz, P. (2022). The role of peer pressure in adolescents' risky behaviors. In *Cognitive Sciences and Education in Non-WEIRD Populations: A Latin American Perspective* (pp. 115-133). Springer International Publishing.
- Liu, C. (2025). Adolescent peer pressure: Risks, impacts, and intervention strategies. *Advances in Education, Humanities and Social Science Research*, 14(1), 264-264. <https://doi.org/10.56028/aehtssr.14.1.264.2025>
- Liu, X. Q., Guo, Y. X., & Wang, X. (2023). Delivering substance use prevention interventions for adolescents in educational settings: A scoping review. *World journal of psychiatry*, 13(7), 409-422. <https://doi.org/10.5498/wjp.v13.i7.409>
- Loke, A. Y., & Mak, Y. W. (2013). Family process and peer influences on substance use by adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 10(9), 3868-3885. <https://doi.org/10.3390/ijerph10093868>
- Luo, J., Yeung, P. S., & Li, H. (2020). Relationship between media multitasking and self-esteem among Chinese adolescents: mediating roles of peer influence and family functioning. *Journal of Child and Family Studies*, 29(5), 1391-1401. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01613-3>
- MacArthur, G. J., Hickman, M., & Campbell, R. (2020). Qualitative exploration of the intersection between social influences and cultural norms in relation to the development of alcohol use behaviour during adolescence. *BMJ open*, 10(3), e030556. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-030556>
- Marziali, M. E., Levy, N. S., & Martins, S. S. (2022). Perceptions of peer and parental attitudes toward substance use and actual adolescent substance use: The impact of adolescent-confidant relationships. *Substance Abuse*, 43(1), 1085-1093. <https://doi.org/10.1080/08897077.2022.2060439>
- Mendonça, I., Coelho, F., Rando, B., & Abreu, A. M. (2025). A comparative study of short-term social media use with face-to-face interaction in adolescence. *Children*, 12(4), 460. <https://doi.org/10.3390/children12040460>
- Molinaro, S., Vicente, J., Benedetti, E., Cerrai, S., Colasante, E., Arpa, S., Chomynová, P., Kraus, L., Monshouwer, K., Spilka, S., Arnarsson, A. M.,

- Balakireva, O., Beteta, B. B., Bye, E. K., Chileva, A., Clancy, L., Duraku, Z. H., Đurišić, T., Ekholm, O., & Škařupová, K. (2020). *ESPAD Report 2019 Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2810/877033>
- Montes, F., Blanco, M., Useche, A. F., Sanchez-Franco, S., Caro, C., Tong, L., Li, J., Zhou, H., Murray, J. M., Sarmiento, O. L., Kee, F., & Hunter, R. F. (2023). Exploring the mechanistic pathways of how social network influences social norms in adolescent smoking prevention interventions. *Scientific Reports*, 13(1), 3017. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-28161-7>
- Nesi, J., Rothenberg, W. A., Hussong, A. M., & Jackson, K. M. (2017). Friends' alcohol-related social networking site activity predicts escalations in adolescent drinking: mediation by peer norms. *Journal of Adolescent Health*, 60(6), 641-647. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.01.009>
- Pérez-Torres, V. (2024). Social media: A digital social mirror for identity development during adolescence. *Current Psychology*, 43(26), 22170-22180. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05980-z>
- Pramod, S. K. (2024). Digital isolation: Social disconnectedness and interaction anxiety among adolescent social media users. *Open Access Journal of Behavioural Science & Psychology*, 7(2), 1-12. <https://academicpublish.org/index.php/OAJBSP/article/view/1114>
- Purba, A. K., Thomson, R. M., Henery, P. M., Pearce, A., Henderson, M., & Katikireddi, S. V. (2023). Social media use and health risk behaviours in young people: Systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 383, e073552. <https://doi.org/10.1136/bmj-2022-073552>
- Rodríguez-Ruiz, J., & Espejo-Siles, R. (2025). What moderates the link between peers' and individual's substance use in adolescence? A systematic scoping review. *Adolescent Research Review*, 10(2), 285-307. <https://doi.org/10.1007/s40894-024-00247-x>
- Rutherford, B. N., Lim, C. C., Johnson, B., Cheng, B., Chung, J., Huang, S., Sun, T., Leung, J., Stjepanović, D., & Chan, G. C. (2023). # TurntTrending: a systematic review of substance use portrayals on social media platforms. *Addiction*, 118(2), 206-217. <https://doi.org/10.1111/add.16020>
- Sala, A., Porcaro, L., & Gómez, E. (2024). Social media use and adolescents' mental health and well-being: an umbrella review. *Computers in Human Behavior Reports*, 14, 100404. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2024.100404>
- Siddiqui, M. S., Saeed, R., & Tabassum, I. (2025). The impact of peer pressure and social networking on substance use among youth in Peshawar. *Policy Journal of Social Science Review*, 3(6), 326-344. <https://policyjssr.com/index.php/PJSSR/article/view/408> in 10.08.2025
- Simons-Morton, B. G., & Farhat, T. (2010). Recent findings on peer group influences on adolescent smoking. *The journal of primary prevention*, 31(4), 191-208. <https://doi.org/10.1007/s10935-010-0220-x>

- Stritzel, H., Green, M., & Crosnoe, R. (2022). A cross-national comparison of the linkages between family structure histories and early adolescent substance use. *Social Science & Medicine*, 315, 115540. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.115540>
- Thoonen, K. A., & Jongenelis, M. I. (2023). Perceptions of e-cigarettes among Australian adolescents, young adults, and adults. *Addictive Behaviors*, 144, 107741. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2023.107741>
- Vanherle, R., Geber, S., & Beullens, K. (2024). The effects of alcohol-related social media content on adolescents' momentary perceived norms, attitudes, and drinking intentions. *Health Communication*, 39(11), 2225-2243. <https://doi.org/10.1080/10410236.2023.2259696>
- Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S., & Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 79, 258-274. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.01.014>
- Vassey, J., Cho, J., Vogel, E. A., Iyer, T., Chen-Sankey, J., & Unger, J. B. (2025). E-cigarette and cannabis social media posts and adolescent substance use. *JAMA Network Open*, 8(6), e2517611-e2517611. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2025.17611>
- Wang, C. L. (2025). Impacts of susceptibility to peer influence and FoMO on viewing alcohol-related content on social media, alcohol expectancies, and alcohol use. [Master Thesis, University of Central Florida Orlando]. <https://stars.library.ucf.edu/etd2024/245>
- Watts, L. L., Hamza, E. A., Bedewy, D. A., & Moustafa, A. A. (2024). A meta-analysis study on peer influence and adolescent substance use. *Current Psychology*, 43(5), 3866-3881. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04944-z>
- Williams, L. R., & Anthony, E. K. (2015). A model of positive family and peer relationships on adolescent functioning. *Journal of Child and Family Studies*, 24(3), 658-667. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9876-1>
- Yıldırım Demirdöğen, E., Akıncı, M. A., Bozkurt, A., Bayraktutan, B., Turan, B., Aydoğdu, S., Ucuz, İ., Abanoz, E., Yitik Tonkaz, G., Çakır, A., & Ferahkaya, H. (2024). Social media addiction, escapism and coping strategies are associated with the problematic internet use of adolescents in Türkiye: A multi-center study. *Frontiers in Psychiatry*, 15, 1355759. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1355759>